

Group of States against Corruption
Groupe d'États contre la corruption

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Adopció: 18 d'octubre de 2013
Publicació: 22 de novembre de 2013

Públic
Greco RC-III (2013) 12 CAT

Tercer cicle d'avaluació

Informe de compliment sobre Andorra

"Incriminacions (STE 173 i 191, PDC 2)"

* * *

" Transparència del finançament dels partits polítics"

Adoptat pel GRECO
en la seva 61a reunió plenària
(Estrasburg, 14-18 d'octubre de 2013)

I. INTRODUCCIÓ

1. Aquest Informe de compliment avalua les mesures adoptades per les autoritats andorranes per implementar les 20 recomanacions formulades en l'Informe d'avaluació del Tercer Cicle sobre Andorra (vegeu el paràgraf 2), que versen sobre dos temes diferents, que són:
 - **Tema I – Incriminacions:** articles 1a i 1b, del 2 al 12, del 15 al 17 i 19.1 del Conveni penal sobre corrupció; els articles de l'1 al 6 del seu Protocol addicional (STCE núm. 191) i el principi rector 2 (incriminació de la corrupció).
 - **Tema II – Transparència del finançament dels partits polítics:** els articles 8, 11, 12, 13b, 14 i 16 de la Recomanació Rec (2003)4 sobre normes comunes contra la corrupció en el finançament dels partits polítics i de les campanyes electorals, i —en general— el principi rector 15 (finançament dels partits polítics i de les campanyes electorals).
2. L'Informe d'avaluació del Tercer Cicle es va adoptar en la 51a reunió plenària del GRECO (27 de maig de 2011) i es va fer públic el 15 de juny de 2011, de conformitat amb l'autorització d'Andorra (Greco Aval III Rep (2010) 11F, 11F, [Tema I](#) i [Tema II](#)).
3. De conformitat amb el Reglament intern del GRECO, les autoritats andorranes van presentar un informe de situació sobre les mesures adoptades per implementar les recomanacions. Aquest informe, que es va rebre el 30 de novembre de 2012 i que es va complementar amb la informació addicional rebuda el 9 d'agost de 2013 (principalment el projecte d'una nova llei dels partits polítics), va servir de base per a elaborar l'Informe de compliment.
4. El GRECO ha encomanat a Àustria i a Suïssa designar dos ponents per al procediment de compliment. Els ponents designats són el Sr. Christian MANQUET (cap d'Unitat de la Direcció de la Legislació Penal del Ministeri de Justícia Federal), en relació amb Àustria, i el Sr. Jean-Christophe GEISER (col·laborador científic de l'Oficina Federal de Justícia), en relació amb Suïssa. Van tenir l'assistència de la Secretaria del GRECO a l'hora de redactar l'Informe de compliment.
5. L'Informe de compliment avalua la implementació de cada recomanació que figura en l'Informe d'avaluació i proporciona una avaluació general del grau de compliment de les recomanacions formulades per part del país membre. La implementació de les eventuais recomanacions pendents (és a dir, les recomanacions implementades parcialment o no implementades) s'avaluarà basant-se en un altre informe de situació que les autoritats hauran de presentar dins un termini de 18 mesos a partir de l'aprovació d'aquest Informe de compliment.

II. ANÀLISI

Tema I: incriminacions

6. Es recorda que el GRECO, en el seu informe d'avaluació, va adreçar 10 recomanacions a Andorra sobre el Tema I. El compliment d'aquestes recomanacions s'aborda tot seguit.
7. En termes generals, les autoritats andorranes indiquen que, a resultes de la 54a reunió plenària del GRECO al desembre de 2011, el Govern va demanar a la Comissió Mixta (formada per tècnics de la Unitat d'Intel·ligència Financera, de l'Institut Nacional Andorrà de Finances, del Ministeri d'Economia, del Ministeri de Finances, del Ministeri d'Afers Exteriors, del Ministeri de

Justícia i d'Interior, del Ministeri Fiscal, així com d'assessors externs) estudiar possibles canvis que es podrien fer a la legislació penal sobre el tema I – Incriminacions de l'informe. Després de les reunions celebrades durant el primer semestre del 2012, es van proposar canvis basant-se en les recomanacions de l'Informe d'avaluació del Tercer Cicle. Les propostes van ser acceptades després que les debatessin els membres i, posteriorment, el Govern. Es van presentar després propostes legislatives al juliol de 2012, que va aprovar el Parlament (Consell General) l'11 d'octubre de 2012: a) la Llei 18/2012, que modifica, en particular en els seus articles del 15 al 23, diverses disposicions del Codi Penal sobre la corrupció; i b) la Llei 19/2012, de modificació de diverses disposicions del Codi de procediment penal, en particular en resposta a les recomanacions del GRECO. Ambdós textos van entrar en vigor el 15 de novembre de 2012 (l'endemà que es publicuessin al Butlletí Oficial). Per a algunes recomanacions, el Principat d'Andorra ha preferit, però, mantenir la situació existent.

Recomanació i.

8. *El GRECO ha recomanat ampliar el concepte de suborn a les incriminacions de corrupció i de tràfic d'influències per tal de tenir clarament en compte qualsevol altra forma de benefici, ja sigui de valor material o immaterial, i tingui o no un valor econòmicament avaluable, d'acord amb la noció de "qualsevol avantatge (indegut)" que figura en el Conveni penal sobre la corrupció (STE núm. 173).*
9. Les autoritats andorranes indiquen que la Llei 18/2012 ja ha introduït algunes modificacions a la redacció de diverses infraccions en qüestió per tenir en compte aquesta recomanació; així, doncs, en el text dels articles 380, 381, 383 i 384 del Codi penal —d'ara endavant CP— (relatius a la corrupció activa i passiva) i en el text de l'article 386 (relatiu al tràfic d'influències actiu i passiu), s'ha inclòs la noció d' "avantatge indegut" per substituir el terme "beneficis que poden ser avaluats econòmicament" (vegeu més endavant).
10. El text de les infraccions revisades passa a ser el següent (per raons pràctiques, el conjunt d'esmenes previstes per part d'Andorra es reproduïxen a continuació):

Article 380. Corrupció

1. L'autoritat o el funcionari que, en profit propi o d'un tercer, demani o rebi, personalment o per persona interposada, **avantatges indeguts** ~~avaluables econòmicament~~ o accepti oferiment o promesa amb la finalitat de realitzar o d'ometre un acte propi del seu càrrec, ha de ser castigat amb pena **de presó fins a dos anys com a màxim** ~~de multa fins al triple del valor de l'avantatge~~ i suspensió per a l'exercici de càrrec públic fins a tres anys com a màxim.

2. El particular que ofereixi, lliuri o prometi a l'autoritat o al funcionari, **en profit propi o d'un tercer, avantatges indeguts** ~~avaluables econòmicament~~ amb la finalitat que realitzi un dels actes descrits a l'apartat anterior, ha de ser castigat amb pena **d'arrest** ~~de multa fins al triple del valor de l'avantatge~~.

3. Constitueix excusa absoluta el fet que el particular denunciï davant l'autoritat l'acte de corrupció abans de conèixer l'inici d'una investigació.

Article 381. Tipus agreujat

1. L'autoritat o el funcionari que, en profit propi o d'un tercer, demani o rebi, personalment o per persona interposada, **avantatges indeguts** ~~avaluables econòmicament~~ o accepti oferiment o promesa per realitzar o per haver realitzat, en l'exercici del seu càrrec, una acció o una omisió injusta, per retardar tràmits o per adoptar un acte de natura política, ha de ser castigat amb pena de presó d'un a quatre anys, multa fins al triple del valor de l'avantatge i inhabilitació per a l'exercici de càrrec públic fins a sis anys.

2. El particular que ofereixi, lliuri o prometi a l'autoritat o al funcionari, **en profit propi o d'un tercer, avantatges indeguts** ~~avaluables econòmicament~~ per tal que realitzi un dels actes descrits a l'apartat anterior, ha de ser castigat amb pena de presó fins a dos anys, multa fins al triple del valor de l'avantatge i prohibició de contractar amb les administracions públiques fins a quatre anys.

Article 382. Altres subjectes de la corrupció

El que preveuen els articles 380 i 381 amb relació a l'autoritat o al funcionari és també aplicable als supòsits en què les conductes descrites s'exerceixin sobre o les exerceixi un funcionari estranger o internacional, o un membre d'una assemblea parlamentària internacional o supranacional **o un membre d'una assemblea pública que exerceix poders legislatius o administratius de qualsevol altre Estat.**

Igualment és aplicable als jurats, àrbitres, perits, intèrprets o qualsevol persona que participi en l'exercici de la funció pública, **tant nacionals com estrangers,** substituint la pena d'inhabilitació per a l'exercici de càrrec públic per la d'inhabilitació per a l'exercici de l'ofici o el càrrec quan escaigui.

Article 383. Corrupció judicial

1. El batlle o el magistrat que, en profit propi o d'un tercer, demani o rebi, personalment o per persona interposada, **avantatges indeguts** ~~avaluables econòmicament~~ o accepti oferiment o promesa per realitzar un acte propi del seu càrrec ha de ser castigat amb pena de presó de tres mesos a tres anys, ~~multa fins al triple del valor de l'avantatge~~ i inhabilitació per a l'exercici de càrrec públic fins a sis anys.

2. El particular que ofereixi, lliuri o prometi al batlle o al magistrat, **en profit propi o d'un tercer, avantatges indeguts** ~~avaluables econòmicament~~ perquè realitzi un dels actes descrits a l'apartat anterior ha de ser castigat amb pena **d'arrest de presó de dos anys com a màxim, multa fins al triple del valor de l'avantatge** i prohibició de contractar amb les administracions públiques fins a quatre anys com a màxim.

Article 384. Tipus agreujat

1. En el supòsit de l'apartat 1 de l'article anterior, si l'acte a canvi de l'avantatge consisteix a emetre o haver emès una resolució injusta o retardar-la, s'ha d'imposar pena de presó de dos a cinc anys, ~~multa fins al triple del valor de l'avantatge~~ i inhabilitació per a l'exercici de càrrec públic fins a sis anys.

2. El particular que ofereixi, lliuri o prometi al batlle o al magistrat, **en profit propi o d'un tercer, avantatges indeguts** ~~avaluables econòmicament~~ perquè realitzi un dels actes descrits a l'apartat anterior ha de ser castigat amb pena de presó de tres mesos a tres anys **i multa fins al triple del valor de l'avantatge.**

Article 385. Tipus privilegiat

Quan el suborn es produeixi en causa criminal per afavorir el processat, de part del seu cònjuge o persona lligada a ell per situació de fet equivalent, o d'algun ascendent, descendent o germà o germana, per natura o per adopció, s'ha d'imposar al subornador la pena **d'arrest de multa fins al doble de l'avantatge,** en el supòsit de l'article 383, i ~~d'arrest~~ de presó fins a dos anys, en el supòsit de l'article 384.

Article 386. Tràfic d'influències

1. La persona que influeixi en una autoritat o en un funcionari amb prevalença de qualsevol situació derivada de la seva relació personal amb aquest o aquesta o un altre funcionari o autoritat per aconseguir una resolució que pugui generar, directament o indirectament, un **avantatge indegut** ~~benefici econòmic~~ per a ella o per a una tercera persona, ha de ser castigada amb pena **d'arrest de presó fins a dos anys com a màxim i multa fins al doble del benefici perseguit o obtingut.** El tribunal pot, a més, imposar la pena de prohibició de contractar amb les administracions públiques fins a tres anys.

2. L'autoritat o el funcionari influïts han de ser castigats amb les mateixes penes i suspensió de càrrec públic fins a tres anys.

3. Quan l'autor sigui autoritat o funcionari i la influència derivi de la prevalença de les facultats inherents al càrrec o de qualsevol relació personal o jeràrquica, se li ha d'imposar pena de presó de tres mesos a tres anys, ~~multa fins al doble del benefici perseguit o obtingut~~ i suspensió de càrrec públic fins a cinc anys.

Article 386 bis. Altres subjectes del tràfic d'influències

Als efectes del que preveu l'article anterior, s'entén per funcionari o per autoritat:

1. Un funcionari estranger o internacional o un membre d'una assemblea parlamentària internacional o supranacional o un membre d'una assemblea pública que exerceixi facultats legislatives o administratives de qualsevol altre Estat.

2. Els jurats, àrbitres, perits, intèrprets o qualsevol persona involucrada en l'exercici del servei públic, tant nacionals com estrangers.

3. Els funcionaris o agents dels tribunals internacionals.

Article 386 ter [exarticle 386 bis]. Conseqüències col·laterals

Pel que fa a les infraccions esmentades en aquest capítol, el tribunal **ha d'podrà** imposar, així, les mesures següents:

a) El comís del producte obtingut, en el sentit de l'article 70.

b) altres mesures relatives a les persones físiques o jurídiques esmentades a l'article 71.

11. El GRECO pren nota de les millores aportades fent referència als beneficis que ja no són necessàriament avaluables econòmicament, sinó simplement “indeguts”, com en el Conveni penal sobre la corrupció. L'exposició de motius de la Llei 18/2012, que té l'equivalent a una pàgina de comentaris dedicats a les infraccions de corrupció, no proporciona detalls sobre l'abast dels canvis, per exemple, que pretén incloure totes les formes de beneficis no materials (com per exemple una decisió favorable en un altre cas, un treball o un ascens, una distinció, etc.). Hauria calgut especificar això no només en termes absoluts, sinó també en vista de les característiques de la corrupció a Andorra; l'informe d'avaluació ja va prendre nota que els intercanvis de favors tenien una importància particular a la pràctica. No obstant això, els professionals sempre poden referir-se al sentit que el Conveni —a través del seu informe explicatiu¹— dona a aquesta mateixa expressió.

12. No obstant això, el GRECO conclou que la recomanació i s'ha implementat de manera satisfactòria.

Recomanació ii.

13. *El GRECO ha recomanat, en el marc de les infraccions dels delictes de la corrupció activa, (i) incriminar com a delicte la concessió d'avantatges a tercers beneficiaris i (ii) assegurar-se que es prengui en compte l'ús d'intermediaris sense ambigüïtat.*

14. Les autoritats andorranes indiquen que la Llei 18/2012 va modificar el segon paràgraf dels articles 380, 381, 383 i 384 CP mitjançant l'addició d'una referència a possibles tercers beneficiaris, reprenent la frase utilitzada en el primer paràgraf d'aquests articles, com ara “en profit propi o d'un tercer” en el cas de l'article 380 (vegeu el text de les incriminacions revisades en el paràgraf 10). Quant a la segona part de la recomanació, les autoritats van reiterar l'argument que ja es va avançar quan es va aprovar l'Informe d'avaluació, és a dir que el recurs a un intermediari està cobert normalment per l'article 21 de la part general del Codi Penal i que la introducció d'una referència explícita al recurs a un intermediari en la redacció del segon paràgraf dos dels articles anteriors (encara que ja existeixi aquesta referència per a la corrupció passiva) trencaria la lògica de conjunt de les incriminacions. Per tant, s'ha considerat preferible: a) convidar el Ministeri Fiscal, si ho considera adient, perquè estableixi en una circular que constitueixen infraccions de corrupció activa fins i tot en cas que es recorri a un intermediari —el Ministeri Fiscal no ha considerat adient d'adoptar un text escrit d'aquestes característiques tenint en compte els efectius presents (4 fiscals adjunts, a més d'ell mateix) i la instrucció va ser donada oralment en les reunions setmanals; b) incloure en l'exposició de motius de la Llei 18/2012 aquest aclariment sobre el fet que la corrupció continua sent tipificada també en relació amb la participació d'un intermediari, independentment de l'article, mitjançant l'aplicació de l'article 21 CP en els casos en què la disposició pertinent no al·ludeix a la corrupció indirecta.

15. El GRECO pren nota de les mesures adoptades pel que fa a la primera part de la recomanació. Es palesa, en aquest context, que l'exposició de motius de la Llei 18/2012 estableix que el tercer pot ser “un membre de la família, un amic, etc.”. El legislador hauria pogut aprofitar per afegir a la llista exemples de persones jurídiques (per exemple, una societat, un partit polític), però, en general, s'ha respost a les expectatives. Quant a la segona part de la recomanació, el GRECO

¹ El text dels convenis del Consell d'Europa alhora que els informes explicatius que hi estan relacionats es troben disponibles en el lloc web de l'Oficina dels Tractats de l'organització. Per al Conveni penal en particular: <http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=173&CM=8&DF=06/06/2013&CL=FRE>

presenta alguns dubtes pel que fa al fet que la instrucció només s'hagi donat per via oral a causa de la manca de permanència en el temps (com es pot assessorar en el futur un nou fiscal adjunt o el fiscal general si no hi ha cap registre escrit, llevat de confiar en la bona voluntat i en la memòria dels seus col·legues?) i que els jutges d'instrucció, el paper dels quals és fonamental en els casos de corrupció, no hagin rebut cap informació. En general, vist que l'exposició de motius sembla proporcionar els detalls necessaris, el GRECO conclou que també s'han satisfet en aquest cas les expectatives de la recomanació.

16. El GRECO conclou que la recomanació ii s'ha implementat de manera satisfactòria.

Recomanació iii.

17. *El GRECO ha recomanat (i) tipificar les omissions, siguin "injustes" o no, i(ii) aclarir les nocions d'acció o omissió "injusta" i d'"actes de naturalesa política" utilitzats en els articles 381 i 384 del Codi penal.*
18. Les autoritats andorranes suggereixen sobre la primera part de la recomanació que, de resultes de consultes i d'alguns aclariments sobre l'abast de la recomanació, finalment es va decidir de modificar l'article 380 apartat 1 CP amb l'addició de la frase "o d'ometre". Quant a la segona part de la recomanació, es va seguir el mateix criteri que per a la recomanació ii: a) l'exposició de motius de la Llei 18/2012 de modificació assenyala "que està clar que un acte o omissió s'ha de considerar injust si són contraris als principis legals i als seus principis informadors, inclosos els [decisiones/comportaments] il·lícits administratius i civils en el seu sentit més ampli". L' "acte de caire polític" es refereix essencialment a la votació dels membres d'una assemblea elegida i més àmpliament a qualsevol decisió per part seva que no sigui de caràcter administratiu (és a dir, en el marc del treball de les comissions, de la sala o del grup); b) el fiscal va donar instruccions verbals durant les reunions setmanals amb els seus quatre adjunts sobre el sentit donat anteriorment a les nocions en qüestió.
19. El GRECO pren nota de l'esmena aportada a l'article 380 paràgraf 1 del CP, relatiu a la primera part de la recomanació. El GRECO no pot quedar satisfet amb aquesta única mesura, ja que, tal com s'indicava en l'Informe d'avaluació, el que convenia en principi era d'introduir aquesta mateixa esmena a l'article 383 paràgraf 1 del CP, que no s'ha fet (vegeu el paràgraf 10). En acabar aquest informe, les autoritats andorranes indiquen que es tracta d'una omissió que s'haurà de corregir en ocasió d'altres modificacions futures del CP. Quant a la segona part de la recomanació, el GRECO valora les mesures adoptades per part de la Fiscalia d'Andorra, però, per les mateixes raons adduïdes en la recomanació anterior, encara caldria que s'introduïssin aclariments satisfactoris també en l'exposició de motius (per beneficiar el major nombre de professionals, entre els quals els batlles d'instrucció, el paper dels quals és fonamental en els casos de corrupció). No obstant això, per al GRECO, els aclariments aportats no són prou clars pel que fa al concepte d' "omissió injusta". Pel que fa als "actes de caire polític", els aclariments introduïts a l'exposició de motius, finalment, generen interrogants i conseqüències addicionals: per exemple, si l'acte de caire polític afecta qualsevol decisió d'un membre d'una assemblea elegida, això implicaria que, en principi, recau sistemàticament dins l'abast de l'article 381 (casos greus de corrupció) i no dins de l'article 380 CP (infracció bàsica de la corrupció). Per tant, cal que el Principat continuï implementant aquesta recomanació en conjunt.
20. El GRECO conclou que la recomanació iii s'ha implementat parcialment.

Recomanació iv.

21. *El GRECO ha recomanat considerar el cas (i) d'incriminar la corrupció de membres d'assemblees públiques estrangeres, de conformitat amb l'article 6 del Conveni penal sobre la corrupció (STE núm. 173) i, per tant, (ii) retirar o no renovar la reserva a aquest article, i també a l'article 10 del Conveni sobre els membres d'assemblees parlamentàries internacionals.*
22. La informació proporcionada per les autoritats andorranes mostra que la reserva a l'article 6 del Conveni STE 173 no ha estat renovada en el moment de prorrogar altres reserves, efectuada per correu del ministre d'Afers Estrangers d'Andorra, el 7 d'octubre de 2011. Per tant, es va acordar incriminar amb la Llei 18/2012 les conductes previstes en aquell article mitjançant la presentació d'una esmena al text de l'article 382 paràgraf 1 del CP ("altres subjectes de la corrupció" - vegeu el paràgraf 10 anterior). Aquest va afegir la frase "o un membre d'una assemblea pública que exerceixi facultats legislatives o administratives en qualsevol altre Estat". Alhora, la reserva a l'article 10 del Conveni no s'ha mantingut (la declaració del 7 d'octubre de 2011 declara explícitament aquesta voluntat): el GRECO recorda efectivament que aquesta era supèrflua, ja que l'article 382 apartat 1 del CP ja preveu, en el moment de l'avaluació, la corrupció d'un membre d'una assemblea parlamentària internacional.
23. El GRECO pren nota de les mesures adoptades en relació amb les dues parts de la recomanació i agraeix la introducció del delictes de corrupció de membres d'assemblees públiques estrangeres. Com que les formulacions utilitzades per Andorra a tal efecte i les que ja existeixen que afecten els membres d'assemblees parlamentàries internacionals han estat represes literalment del text del Conveni, ja no cal efectuar cap comentari en particular al respecte.
24. El GRECO conclou que la recomanació iv s'ha implementat de manera satisfactòria.

Recomanació v.

25. *El GRECO ha recomanat incriminar la corrupció activa i passiva d'àrbitres i de jutges estrangers i de ratificar el Protocol addicional al Conveni penal sobre la corrupció (STE 191) el més aviat possible.*
26. Les autoritats andorranes indiquen que, a través de la Llei 18/2012, es va incloure en l'article 382 paràgraf 2 del CP l'expressió "tant nacionals com estrangers" (vegeu el paràgraf 10 anterior per a la nova redacció d'aquest article). El Protocol STE 191 encara no ha estat ratificat, però el ministre d'Afers Estrangers el va signar el 20 de novembre de 2012, durant la presidència d'Andorra del Consell d'Europa. La ratificació podria tenir lloc abans de finals de 2013.
27. El GRECO observa amb satisfacció l'esmena adoptada pel que fa a la primera part de la recomanació, alhora que els primers passos cap a la ratificació del Protocol. Anima al Principat perquè dugui a terme aquest procés de ratificació, en línia amb les expectatives de la recomanació.
28. El GRECO conclou que la recomanació v s'ha implementat parcialment.

Recomanació vi.

29. *El GRECO ha recomanat considerar el cas (i) de tipificar la corrupció en el sector privat, de conformitat amb els articles 7 i 8 del Conveni penal sobre la corrupció (STE 173) i, per tant, (ii) retirar o no renovar la reserva a aquests articles del Conveni.*
30. Les autoritats andorranes ofereixen un argumentari detallat que afirma substancialment que no sembla apropiat modificar el sistema actual que es basa en la tipificació de la mala gestió empresarial de l'article 240 del Codi Penal². Per a les autoritats andorranes, els articles 7 i 8 del Conveni penal sobre la corrupció preveuen una infracció que es configura d'una manera particularment àmplia i oberta, i també massa ambigua. En particular, aquesta preveuria sobretot un "delicte de risc", que s'aplica fins i tot si no hi ha un perjudici econòmic o dany a la competitivitat empresarial. A més, encara que l'acció hagi de poduir-se infruint els deures o obligacions per part de la direcció o dels assalariats (concepte vague), el Conveni no preveuria, en canvi, que el resultat hagi de ser contrari als interessos o atemptar contra la persona jurídica privada a què pertany el subjecte corrupte. La conducta dels articles 7 i 8 del Conveni queda igualment oberta a diverses interpretacions, fins i tot a establir analogies, fet que contradiu el principi d'interpretació estricta de la llei (*lex certa*), que regeix la creació de les lleis penals al Principat. En conseqüència, es va decidir no introduir la tipificació de la corrupció en el sector privat en virtut dels articles 7 i 8 del Conveni i la reserva d'aquests articles per renovar-los per carta del 7 d'octubre de 2011 per un període de tres anys addicionals.
31. El GRECO pren nota de la posició anterior de les autoritats andorranes. El GRECO recorda que l'article 240 CP sobre la gestió deslleial empresarial tipifica de certa manera la corrupció passiva per tal de fer-ne una circumstància agreujant en els casos en què siguin els administradors d'una societat els qui actuen així en detriment de la seva pròpia societat i en comprometen la seva competitivitat. Dit això, l'article 240 CP no preté el mateix objectiu que els articles 7 i 8 del Conveni i, per al GRECO, no s'ha de considerar com una alternativa a una veritable tipificació activa i passiva de la corrupció en el sector privat: mentre que aquest article 240 CP se centra exclusivament a preservar els interessos privats, els articles 7 i 8 del Conveni van molt més enllà, ja que protegeixen també els interessos generals que es podrien veure compromesos per la corrupció en una empresa, com ara la competència lleial en matèria comercial o de contractació pública, la qualitat del medi ambient, la seguretat alimentària i de les infraestructures, els interessos dels consumidors, el bon funcionament de les entitats financeres i de negocis, etc. Aquesta dimensió de la corrupció en el sector privat no s'ha pres clarament en consideració.
32. Des d'aquest punt de vista, el GRECO no considera que el delicte de corrupció en el sector privat del Conveni sigui excessivament més ampli, ambigu o incert que els diversos delictes de corrupció activa i passiva que afecten el sector públic —corrupció pública que el Principat ja tipifica sense requerir també el requisit addicional d'un perjudici (per exemple, atemptar contra els interessos de l'Estat o dels contribuents, o fins i tot contra el bon funcionament de les institucions)—, si s'hagués de seguir la lògica de l'article 240 CP i el raonament de les autoritats andorranes. Finalment, el fet de considerar la corrupció passiva com un comportament il·lícit prou greu com per constituir una circumstància agreujant als efectes de l'article 240 CP lògicament hauria de conduir a fer el mateix amb la corrupció activa. No obstant això, aquest

² Article 240 CP – Gestió deslleial d'una empresa

Els administradors de fet o de dret de qualsevol societat o empresa que en benefici propi o d'un tercer, aprofitant-se de les funcions pròpies del seu càrrec, realitzin operacions abusives que comprometin la competitivitat de la societat o empresa, han de ser castigats amb pena de presó de tres mesos a tres anys.

Quan els fets anteriors hagin estat comesos com a conseqüència d'haver demanat o rebut, personalment o per persona interposada, avantatges avaluables econòmicament, o que s'hagi acceptat l'oferta o la promesa per part de l'administrador de fet o de dret, en benefici propi o d'un tercer, en el marc de l'activitat ordinària de la societat o empresa, la pena prevista s'ha d'imposar en la seva meitat superior".

paral·lelisme necessari forma part clarament de les qüestions que no han estat examinades. El GRECO convida per tant el Principat a continuar analitzant la possibilitat de considerar tots els beneficis vinculats a les criminalitzacions de la corrupció activa i passiva en el sector privat.

33. El GRECO conclou que la recomanació vi s'ha implementat parcialment.

Recomanació vii.

34. *El GRECO ha recomanat considerar el cas (i) de tipificar el tràfic d'influències conforme als diversos elements de l'article 12 del Conveni penal sobre la corrupció (STE núm. 173), incloent-hi en particular el concepte de remuneració i d'intermediari, els casos en què la influència no ha estat provada i/o no ha estat exercida, així com el tràfic d'influències amb funcionaris públics estrangers, membres d'assemblees públiques estrangeres, funcionaris internacionals, membres d'assemblees públiques internacionals, jutges i funcionaris de tribunals internacionals; i així (ii) retirar o no renovar la reserva a aquest article del Conveni.*

35. Les autoritats andorranes indiquen que la Llei 18/2012 va introduir en el CP un nou article 386bis —vegeu el text del paràgraf 10— que defineix la noció de “funcionari o autoritat” en el sentit de l'article 386, que tipifica com a delictes el tràfic d'influències, per incloure: a) el funcionari estranger o internacional alhora que el membre d'una assemblea parlamentària internacional o supranacional o de qualsevol altre Estat; b) els jurats, àrbitres, perits, intèrprets o qualsevol persona involucrada en l'exercici de la funció pública, tant nacionals com estrangers; c) els funcionaris o agents de tribunals internacionals. El Principat precisa que els jutges (batlles) i els magistrats —que no són objecte de disposicions específiques, com és el cas de la penalització de la corrupció— s'inclouen en el concepte de funcionari públic emprat per aquests dos articles, i que, per tant, s'inclouen els jutges i altres membres dels tribunals nacionals, estrangers o internacionals.

36. Pel que fa als altres canvis recomanats, les autoritats andorranes indiquen substancialment que ampliar la tipificació —de manera a tipificar el comportament d'aquell que vol influir comprant la influència i d'aquell que diu que és capaç d'influir en una decisió o acord entre aquestes persones— aniria en contra de les normes i dels principis generals del dret andorrà que obstaculitzen la tipificació de la fase prèvia i anterior a la temptativa, és a dir, la conspiració. Però aquesta darrera només està prevista per a casos de finançament del terrorisme i blanqueig de capitals. A més, tipificar el tràfic d'influències incloent —més enllà de la temptativa, que ja existeix en la legislació andorrana— casos en què la influència podria ser fins i tot impossible contradiria el principi de proporcionalitat. Per aquestes raons, i atès que nou altres estats també han mantingut una reserva a l'article 12 del Conveni penal, es va decidir no modificar la tipificació del tràfic d'influències i, per tant, mantenir la reserva (renovada per carta de data 7 d'octubre de 2011 per un període de tres anys més).

37. El GRECO observa amb interès la inclusió d'una nova disposició en el CP que s'estén a la tipificació del tràfic d'influències en la legislació andorrana a les diverses categories de persones que constitueixen l'objectiu de la influència, de conformitat amb l'article 12 del Conveni penal. Dit això, és evident que no s'han debatut/examinat tots els elements rellevants a l'hora de considerar el moment defensat per aquesta recomanació, en particular: el concepte de compensació per la persona que compra/ven la influència (el que potser hauria permès al país reconciliar el delictes amb l'esperit de la llei andorrana) i la referència al tràfic d'influències directe o a través d'intermediaris.

38. En conjunt, el GRECO conclou que la recomanació vii s'ha implementat parcialment.

Recomanació viii.

39. *El GRECO ha recomanat d'elevar el nivell de les penes previstes per a les infraccions de corrupció i de tràfic d'influències previstes en els articles 380, 385 i 386.1 del Codi penal.*
40. Les autoritats andorranes indiquen que la Llei 18/2012, esmentada en l'apartat 7 i que va entrar en vigor el 15 de novembre de 2012, va incrementar el nivell de les sancions per a les infraccions de: a) corrupció "simple" d'autoritat o de funcionari de l'article 380 CP: la multa va ser substituïda per una pena de presó de 2 anys com a màxim per a la corrupció passiva; b) la corrupció judicial de l'article 383 CP: la pena d'arrest³ i la multa van ser substituïts per una pena de presó de 2 anys com a màxim per a la corrupció activa —i alhora es va suprimir la multa per a la corrupció passiva; c) la corrupció judicial activa de "tipus privilegiat" de l'article 385 CP: la pena de multa va ser substituïda per la pena d'arrest en el cas de la corrupció judicial simple de l'article 383 CP i la pena d'arrest va ser substituïda per una pena de presó de 2 anys com a màxim per a la corrupció judicial agreujada de l'article 384 CP; d) el tràfic d'influències de l'article 386 CP: la pena d'arrest i la multa van ser substituïdes per una pena de presó de 2 anys com a màxim per a qualsevol persona que exerceixi la seva influència —i alhora la multa va ser suprimida per als actes comesos per l'agent que cedeix a la influència en el cas de l'apartat 3.
41. També sembla que, atesos els textos facilitats pel Principat, la confiscació ("embargament") del benefici indegut hagi resultat obligatòria (i ja no opcional) en el marc de l'article 386ter.
42. El GRECO acull amb satisfacció les modificacions introduïdes anteriorment. No obstant això, l'augment de les penes segueix sent moderada i aquestes només s'han augmentat un graó, les penes d'arrest substitueixen les penes de multa i les penes de presó substitueixen les penes d'arrest. Al final, Andorra és sens dubte l'únic país al GRECO en què les penes per corrupció i tràfic d'influències són actualment i en conjunt tan dèbils. En particular, el GRECO no pot quedar satisfet de veure que la corrupció activa d'una autoritat o d'un funcionari (article 380 paràgraf 2) encara no es castigui amb pena de presó —tal com ja es va assenyalar en l'Informe d'avaluació. S'esdevé el mateix amb la corrupció judicial activa de "tipus privilegiat" de l'article 385 CP en el cas de l'article 383 CP, quan una persona vol subornar un jutge o fiscal en benefici d'un dels seus pares o del cònjuge en un judici penal —fet que constitueix un tipus de circumstància atenuant en relació amb el sistema general de la corrupció judicial. El GRECO convida, per tant, a tornar a examinar la situació respecte a aquestes dues disposicions.
43. El GRECO conclou que la recomanació viii s'ha implementat parcialment.

Recomanació ix.

44. *El GRECO ha recomanat (i) garantir que la competència d'Andorra s'estableixi en relació amb les infraccions de corrupció i de tràfic d'influències comeses a l'estranger per un dels seus funcionaris o en què estigui implicat un dels seus funcionaris o qualsevol altra persona designada a l'article 17.1.c del Conveni penal sobre la corrupció i (ii) derogar el requisit de la doble incriminació pel que fa a les infraccions de corrupció i de tràfic d'influències comeses a l'estranger.*
45. Les autoritats andorranes indiquen sobre la primera part de la recomanació que la Llei 18/2012 va modificar els dos paràgrafs de l'article 32 CP, que defineix el concepte d' "autoritat i funcionari",

³ Mesura restrictiva de llibertat d'una durada màxima de 6 mesos, que constitueix una alternativa a l'empresonament.

tot precisant que la definició s'aplica als efectes del dret penal independentment de la nacionalitat de la persona de què es tracti. Quant a la segona part de la recomanació, indiquen que l' "eliminació del requisit de la doble incriminació afecta de manera general i estructural les normes jurídiques andorranes. És un principi fonamental que comparteixen la majoria dels estats que es troben entorn del Principat. Garantir el principi de la doble tipificació no hauria en cap cas de tenir un efecte negatiu sobre els compromisos de cooperació internacional contrets pel Principat, ja que no afecta tots els països de la Unió Europea que el conserven com un principi informador de les seves normes legals. En aquest sentit, la tipificació específica en el Codi penal del Principat de les formes de corrupció que preveu el Conveni penal contra la corrupció, inclosos la corrupció en el sector privat i el tràfic d'influències (modulats d'acord amb els principis fonamentals de dret andorrà) permet garantir l'eficàcia dels mecanismes de cooperació internacional en aquest àmbit, perquè el principi de la doble tipificació opera positivament".

46. El GRECO pren nota de la informació proporcionada i de les mesures adoptades fins ara. Quant a la primera part de la recomanació, només una part de les millores recomanades s'ha tingut en compte i, en absència de més informació, la qüestió segueix sent si el Principat té la facultat de jutjar els actes de corrupció i de tràfic d'influències comesos a l'estranger, per un estranger, contra o involucrant un dels seus funcionaris públics o membres d'assemblees, o altres persones designades en els articles del 9 a l'11 del Conveni (funcionari, membre d'una assemblea internacional, jutge o agent d'un tribunal internacional sempre que aquest/aquesta sigui ciutadà/ana andorrà/ana). S'espera, doncs, que hi hagi mesures addicionals al respecte. Quant a la segona part de la recomanació, el GRECO recorda que el Principat —en principi— ha acceptat l'àmplia competència dels seus tribunals sense fer ús de la possibilitat de reservar l'aplicació subjecta a la doble tipificació. Des d'aquest únic punt de vista, aquesta recomanació suposa, per tant, esmenes a la legislació nacional. A més, la pertinència de les objeccions plantejades per Andorra és discutible: en efecte, si bé Andorra (que disposa d'una tipificació dins de cada categoria d'infraccions) és certament capaç d'oferir assistència a un país sol·licitant, es priva, però, a si mateixa en principi de poder actuar respecte dels delictes comesos a l'estranger per un funcionari públic andorrà corrupte o per corruptes estrangers (si més no, l'assistència prestada per un altre país podria veure's anul·lada per recursos en l'àmbit intern). Al final, encara que el GRECO constati que s'ha progressat parcialment, els avenços pel que fa a aquesta recomanació continuen sent generalment modestos i es recomana encaridament el Principat perquè adopti un enfocament més proactiu.

47. El GRECO conclou que la recomanació ix s'ha implementat parcialment.

Recomanació x.

48. *El GRECO ha recomanat (i) aclarir les condicions en què es pot invocar el mitjà de defensa especial de penediment real i, si cal, eliminar el caràcter obligatori de l'exempció de responsabilitat o de pena, i (ii) en el cas d'una aplicació d'aquest mitjà de defensa, estudiar-ne les condicions a fi de determinar les possibilitats d'utilització i els riscos d'abús.*
49. Les autoritats andorranes reconeixen que, en principi, el batlle d'instrucció —que té el poder d'arxivar un dossier— dona al tribunal la facultat d'apreciació de les causes d'extinció i d'imputabilitat de la responsabilitat penal, com ara la legítima defensa, l'estat de necessitat, el compliment del deure, els trastorns mentals, la por insuperable, etc. No obstant això, l'apreciació de l'excusa absoluta en el cas d'un comportament penal (i, per tant, de corrupció activa en virtut de l'article 280 CP) l'hauria de poder realitzar el batlle d'instrucció per tal d'evitar situacions en què una persona acudeixi al tribunal com a acusada, tot sabent la inutilitat d'aquesta situació,

ja que se sap que s'aplicarà una excusa absolutòria (sense conseqüències, però, en l'àmbit civil). Per tant, sembla concebible que el batlle d'instrucció pugui resoldre l'assumpte en aquests casos (excepte en cas d'impugnació per una de les parts en el cas, que deixaria l'examen de l'assumpte en mans del tribunal) i que pugui apreciar, en la fase de les diligències preliminars, l'existència d'excusa absolutòria en el cas de l'article 280 CP i en el dels altres casos previstos pel Codi penal. Per tant, la Llei 19/2012, esmentada en l'apartat 7 i que va entrar en vigor el 15 de novembre de 2012, ha modificat el Codi de procediment penal (CPP) mitjançant l'addició d'un segon paràgraf a l'article 42, que consisteix a incloure les consideracions anteriors ⁴.

50. El GRECO recorda que, pel que fa a aquesta recomanació, es tractava bàsicament d'estudiar el risc d'abús relacionat amb l'excusa absolutòria en matèria de corrupció activa de l'article 380, paràgraf 3, a fi de limitar aquest risc i permetre al jutge que examini les circumstàncies del cas en qüestió (i determinar si, per exemple, el suborn ha estat extorsionat sota amenaça d'una negativa del funcionari públic corrupte o d'altres conseqüències negatives per al subornador). El GRECO pren nota de les esmenes aportades a finals del 2012 al Codi de procediment penal i de les explicacions donades. En opinió del GRECO, el Principat no ha abordat el problema de fons en aquesta recomanació, sinó que s'ha limitat a posar remei al que ha percebut com un problema de procediment, és a dir, evitar que el corrupte hagi d'acudir als tribunals, atès que ha denunciat els fets (ja que —tal com entén el GRECO i això confirma la pertinència de la recomanació— el tribunal pronunciaria l'absolució de totes maneres). Finalment, les esmenes més aviat van en la direcció oposada a la que requeria aquesta recomanació.
51. El GRECO conclou que la recomanació x no s'ha implementat.

Tema II: transparència del finançament dels partits polítics

52. Es recorda que el GRECO, en el seu informe d'avaluació, va adreçar 10 recomanacions a Andorra sobre el Tema II. El compliment d'aquestes recomanacions s'aborda tot seguit.
53. Les autoritats andorranes indiquen, en general, que per seguir aquestes recomanacions el "grup parlamentari demòcrata" va elaborar un projecte de llei. Els treballs es van iniciar a principis de 2012 amb el desig del grup parlamentari de regular el finançament dels partits polítics. A finals d'any, ja estava disponible un primer pla de treball (que incloïa principalment una anàlisi del marc legislatiu actual), alhora que un primer projecte de llei més general sobre els partits polítics, que incloïa un capítol sobre el seu finançament. Aquest nou text hauria de proporcionar, juntament amb la llei qualificada del règim electoral i del referèndum i la llei qualificada del finançament electoral (tal com es va modificar el 2005)⁵, la transparència necessària, en resposta a les recomanacions del GRECO.

⁴ Article 42 CPP

"1. Acabada la instrucció de les diligències, el batlle ha d'adoptar un dels acords següents:

a) Arxivar la denúncia, no admetre la querrela o decretar l'arxiu de les diligències practicades.

b) Decretar el sobreseïment provisional d'acord amb el que disposen els articles 126 i següents del present Codi.

c) Ordenar la incoació de sumari, si el fet revesteix caràcter de delictes, o inhibir-se a favor del Tribunal Unipersonal del batlle, si es considera contravençió penal.

2. Si el batlle instructor considera que a la persona encausada li és aplicable una excusa absolutòria que l'exoneri de responsabilitat penal, pot, després de l'informe previ del Ministeri Fiscal, dictar aute motivat que declari la manca de responsabilitat penal i decreti l'arxiu de les diligències practicades, sense perjudici de la responsabilitat civil derivada dels fets, que ha de ser resolta per la jurisdicció civil. Contra la decisió esmentada es pot formular recurs d'apel·lació d'acord amb el que disposa l'article 194."

⁵ Els diversos textos estan disponibles a l'adreça www.eleccions.ad, a l'apartat "normativa" al peu de pàgina.

54. Aquest primer esborrany de text va servir de base per a les discussions amb l'oposició i per a les avaluacions del Govern, en consulta amb els seus assessors, el març de 2013. El text va ser aprovat pel grup parlamentari, però és probable que es perfeccioni i es modifiqui abans de sotmetre'l al procediment parlamentari corrent el setembre d'aquest any. Hi ha una voluntat d'obtenir l'aprovació unànime d'aquest text. Una còpia d'aquest avantprojecte de "Llei qualificada dels partits polítics" (d'ara endavant, "LQPP"), que de moment no s'ha fet públic, es va posar a disposició dels ponents i de la Secretaria del GRECO al mes d'agost.

Recomanació i.

55. *El GRECO ha recomanat (i) introduir una reglamentació per garantir la igualtat de la transparència en el finançament dels partits polítics, de conformitat amb la regulació del finançament de les campanyes i d'acord amb les disposicions de la Recomanació Rec (2003)4 sobre normes comunes contra la corrupció en el finançament dels partits polítics i de les campanyes electorals; (ii) regular les relacions entre, d'una part, el finançament dels grups parlamentaris i, de l'altra, el dels partits polítics i de les campanyes electorals.*
56. Les autoritats andorranes indiquen que hi ha un forta voluntat de regular la transparència del finançament dels partits. Aquest és un dels objectius del projecte de Llei qualificada dels partits polítics (LQPP), l'objectiu principal de la qual és regular l'existència dels partits polítics que tradicionalment recau en la llei qualificada de les associacions. El projecte de llei permetrà l'harmonització amb la legislació que regula actualment el finançament dels partits polítics en període electoral, és a dir, la llei qualificada del finançament electoral abans esmentada, per tal de complementar-la i actualitzar-la.
57. El GRECO observa amb satisfacció la tasca legislativa empresa. Quant a la primera part de la recomanació, el GRECO assenyala que l'estat actual de l'avantprojecte de LQPP inclou un capítol IV dedicat al finançament dels partits polítics que s'esforça per satisfer àmpliament les normes establertes en la Recomanació Rec(2003)4. Es tracten els temes següents: a) els principis generals i modalitats de finançament (articles 22 i 23); b) regulació del finançament privat i dels recursos propis - contribucions, donacions de persones físiques i jurídiques i fonts de finançament prohibides, préstecs per part d'entitats de crèdit, recursos procedents d'activitats pròpies, productes del patrimoni, llegats i herències, prohibició de donacions anònimes i altres restriccions en matèria de suport (articles del 24 al 28); c) les normes relatives al finançament públic dels partits polítics representats al Parlament i als consells de comuns (articles 29 i 30); les normes comptables i l'obligació de designar un comptable (articles 31 i 32); control intern i extern dels comptes (article 34); infraccions, sancions i procediments disciplinaris (articles del 35 al 37). Es preveu una sèrie de disposicions addicionals per canviar: a) la llei qualificada del finançament electoral; b) el Codi penal (article 387, que tipifica com a delictes el finançament il·legal dels partits polítics); c) la llei del Tribunal de Comptes, destinat a esdevenir l'òrgan de supervisió en matèria de compliment de les normes sobre el finançament polític (dels partits polítics i de les campanyes electorals). També es preveia la creació d'un registre dels partits polítics.
58. El GRECO va assenyalar que es tracta d'un text presentat precoçment (les autoritats andorranes parlen d'esborrany) i el fet és que la redacció deixa diverses qüestions encara en suspens. Encara que el GRECO apreciï el fet que el document es basa en gran part en la Recomanació Rec(2003)4, considera convenient remarcar en aquesta fase que, tot i les especificitats d'Andorra i el nombre reduït de formacions polítiques assimilables a partits polítics, convindria que hi haguessin importants millores segons diversos punts de vista. A títol d'exemple, les modificacions

introduïdes a la llei qualificada del finançament electoral corren el risc de ser insuficients per garantir la necessària harmonia de les regles exigides per la lògica dels vasos comunicants entre el finançament (continu) dels partits polítics i el finançament (més puntual) de les campanyes electorals (per exemple, en relació amb les formes de suport privat - donacions i fonts de finançament en termes més generals). Un altre exemple de qüestions que mereixen tornar a ser considerades: si els partits polítics actualment registrats com a associacions s'haurien de registrar teòricament com a partits en el fitxer previst per l'article 7 del projecte i, per tant, complir amb la LQPP (primera disposició transitòria del projecte), també podran no estar subjectes a cap regla, atès que decideixen fins i tot de no enregistrar-se com a associació (el que era el cas —durant la visita in situ— dels dos principals partits tradicionals d'Andorra). El GRECO va expressar la seva preocupació pel fet que si la llei fos aprovada tal com està, mantindria l'existència de dos règims diferents, dels quals només un correspondria a les expectatives del GRECO. Això no és acceptable i és evident que seria clarament preferible que la subjecció a la llei sobre la transparència del finançament polític no resultés d'una única voluntat individual d'una o altra formació política (sinó, automàticament, de criteris objectius, com ara la participació a les eleccions). Després de l'aprovació d'aquest informe, les autoritats andorranes —conscients d'aquest problema— mostren el desig d'esmenar la 1ª disposició transitòria final de manera que s'adeqüi amb l'article 7 del projecte, obligant totes les formacions polítiques a inscriure's al futur registre de partits sota pena, principalment, de quedar exclosa de les eleccions.

59. Quant a la segona part de la recomanació, els comentaris d'Andorra no permeten dir en quina mesura aquesta s'ha pres en compte o es prendrà en compte i el projecte de text no sembla abordar aquesta qüestió, que es tracta, en principi, en la regulació de l'ús dels recursos assignats al Consell Nacional.
60. Finalment, el GRECO anima el Principat a continuar i finalitzar el seu treball amb l'adopció de la futura LQPP, tot garantint la coherència de la regulació i tenint en compte els diversos elements d'aquesta recomanació. La qüestió de la subjecció de tots els partits polítics a la nova regulació en igualtat de condicions haurà de rebre una atenció especial. Per tant, conclou que la recomanació i s'ha aplicat parcialment.

Recomanació ii.

61. *El GRECO ha recomanat establir un dispositiu per avaluar el sistema general de finançament polític que permeti precisar al llarg del temps, amb els partits polítics, l'àmbit de les seves obligacions i decidir aquells ajustaments legislatius i aclariments legislatius o reglamentaris necessaris.*
62. Les autoritats andorranes presenten una sèrie de consideracions sense cap relació real amb aquesta recomanació (intenció d'establir un control del finançament dels partits polítics i de confiar-lo a un organisme ja existent, en aquest cas el Tribunal de Comptes —vegeu la recomanació ix i els paràgrafs 89 i següents sobre aquest tema; petita dimensió dels partits polítics andorrans; necessitat de regular el finançament dels partits).
63. El GRECO assenyalava per la seva part que l'avantprojecte de LQPP preveu, tal com està redactat actualment, un article 34 apartat 11 que pretén permetre al Tribunal de Comptes (TC), actuant per iniciativa pròpia o a petició del Parlament, presentar "informes, memòries i estudis sobre el finançament dels partits polítics". El GRECO considera que aquesta proposta està en línia amb aquesta recomanació i que aquests documents podrien ser l'ocasió o la base per establir un diàleg per perfeccionar el reglament en un futur. En qualsevol cas, la proposta mereix ser recolzada i ampliada al finançament polític en el seu conjunt, ja que, en el marc de la LQFE, no

s'ha investit formalment el TC amb una funció d'assessorament, ni se l'ha dotat de capacitat per presentar propostes. Les autoritats andorranes indiquen que la versió més recent del projecte de LQPP preveu actualment atorgar aquestes competències al TC.

64. El GRECO conclou que la recomanació ii s'ha aplicat parcialment.

Recomanació iii.

65. *El GRECO ha recomanat (i) prendre les mesures necessàries per garantir que les regles i el format adequat de comptabilitat s'apliquin clarament, fora del període de les eleccions, al finançament de totes les formacions polítiques i (ii) regular la qüestió de la conservació de documents i justificants comptables per part d'aquestes formacions i pels candidats a les eleccions.*

66. Les autoritats andorranes indiquen que en aquesta etapa dels treballs, l'avantprojecte de LQPP i, especialment, el capítol especial sobre el finançament esmentat en el paràgraf 57 preveuen l'obligació de portar una comptabilitat adaptada al caràcter específic i a la personalitat jurídica dels partits polítics. També assenyalen que, en tot cas, la legislació vigent en matèria de comptabilitat de les empreses s'aplica a qualsevol entitat "patró" que exerceixi activitats comercials o professionals, però també de forma més general a les "societats i altres persones jurídiques" (article 1). Les autoritats creuen que en l'actualitat els partits compleixen amb les seves obligacions comptables segons el que disposa aquest article.

67. El GRECO pren nota de la informació proporcionada i valora —pel que fa a la primera part de la recomanació— la inclusió de les obligacions comptables en aquesta etapa d'elaboració de la futura LQPP. La redacció actual de l'article 32 parla d'una comptabilitat ordenada i enumera una sèrie d'elements que n'haurien de formar part (ingressos i despeses, fins i tot en relació amb possibles eleccions, inventari dels béns, ingressos procedents de diverses fonts de finançament —públics, privats, recursos propis, etc.), amb l'aprovació anual per part de cada partit dels seus comptes, inclosos el balanç, el compte de resultats, l'inventari dels béns i dels annexos. Per a més detalls, s'espera que sigui el Tribunal de Comptes qui determini, quan s'escaigui, els models i criteris aplicables. El GRECO anima Andorra perquè tiri aquests diversos projectes endavant per tal d'aplicar plenament aquesta part de la recomanació. Per ara, i en vista de la situació descrita en el paràgraf 82 de l'Informe d'avaluació (moltes incerteses sobre les normes comptables aplicables i la seva eficàcia a la pràctica), el GRECO no pot quedar satisfet amb la presumpció d'aplicació de la llei sobre la comptabilitat de les empreses. Quant a la segona part de la recomanació, l'informe de situació no es pronuncia sobre les mesures adoptades o previstes. El GRECO assenyalava que el projecte de LQPP preveu, malgrat tot, en aquesta etapa de la redacció, un article 32 paràgraf 6 que obliga els partits polítics a conservar els documents comptables i la documentació de suport durant un període de cinc anys. Això va en línia amb el que estableix la recomanació, tot i que caldria preveure una obligació similar per a totes les formacions i les llistes de candidats que participen "ad hoc" a les eleccions. El GRECO anima de nou el Principat perquè prengui més activament en compte aquest element de la recomanació.

68. El GRECO conclou que la recomanació iii s'ha aplicat parcialment.

Recomanació iv.

69. *El GRECO ha recomanat modificar la normativa per incloure en els comptes de les campanyes i (en el futur) en els dels partits polítics (i) les contribucions en espècie (ja siguin donacions o serveis gratuïts o a preu reduït) que no siguin treball voluntari prestat pels no professionals, per*

proporcionar un mecanisme uniforme per avaluar i comptabilitzar el seu valor de mercat; (ii) les contribucions personals dels candidats; (iii) els crèdits i altres serveis financers comparables utilitzats a la pràctica a Andorra, fins i tot quan es concedeixen en termes favorables o de forma gratuïta i que esdevenen així una forma de donació.

70. Les autoritats andorranes indiquen sobre l'element (i) de la recomanació que el projecte de LQPP vetllarà, en principi, perquè es resolgui la qüestió de les contribucions que no siguin contribucions financeres. Pel que fa als punts (ii) i (iii), les "contribucions personals dels candidats" i els "crèdits i altres serveis financers similars utilitzats a la pràctica a Andorra" poden constituir aspectes que requeriran un acord entre els dos principals partits polítics, ja que esdevindran una novetat en la legislació del país. La futura reglamentació té per objecte garantir una classificació dels recursos que alimenten els partits polítics (contribucions dels membres, donacions, etc. —vegeu el paràgraf 57).
71. El GRECO pren nota de la informació anterior i assenyala que, en l'avantprojecte de LQPP, l'article 25 apartat 7 estableix que "Als efectes d'aquesta Llei, [una donació] és qualsevol contribució de béns o serveis de qualsevol tipus, dotada de valor econòmic i efectuada sense cap contraprestació. Amb l'excepció del treball de voluntariat que els membres del partit i els simpatitzants dediquen al partit". Això va completament en la línia de l'element (i) de la recomanació. No obstant això, no hi ha res aparentment previst en les disposicions addicionals del projecte de text per alinear la LQFE amb aquest nou enfocament, la qual regula el finançament de les campanyes electorals i es limita a les contribucions financeres. A més, manca definir les modalitats d'avaluació del valor de mercat de les contribucions en espècie. Pel que fa als punts (ii) i (iii) de la recomanació, la informació aportada mostra que aquestes millores desitjables encara no s'han abordat / discutit en els treballs. L'avantprojecte de LQPP, a disposició del GRECO i que conté entre les disposicions addicionals esmenes a la LQFE, no les tracta en aquesta etapa i, al final, el GRECO només pot fer que animar el Principat perquè intensifiqui la seva tasca i tingui en compte els diversos elements d'aquesta recomanació en la seva totalitat. Globalment i vistos els resultats mínims, el GRECO no pot considerar que s'hagi tingut en compte aquesta recomanació, ni tan sols parcialment.
72. El GRECO conclou que la recomanació iv no s'ha implementat.

Recomanació v.

73. *El GRECO ha recomanat assegurar que la reglamentació actual i futura sobre el finançament de les campanyes electorals i dels partits polítics tinguin en compte adequadament les diverses formes de contribucions de membres i simpatitzants.*
74. Les autoritats andorranes informen que, com s'indica en la recomanació anterior (paràgraf 70), el futur reglament garantirà una classificació dels recursos que alimenten els partits polítics, entre ells principalment: les aportacions de les quotes dels membres i simpatitzants, incloses les possibles contribucions especials susceptibles que provinguin dels titulars de mandats remunerats, les donacions (de persones físiques o jurídiques), les aportacions no financeres, les herències i llegats, les rendes del patrimoni dels partits, etc.
75. El GRECO valora les millores previstes en aquesta etapa, que podrien ser introduïdes en la futura LQPP. Això respon a algunes de les preocupacions expressades en el paràgraf 84 de l'informe., manca aportar aclariments i millores similars en relació amb el finançament de les campanyes electorals: la LQFE només tracta la qüestió del finançament de les campanyes quan esmenta les aportacions de fons de fins a 6.000 euros efectuades per persones físiques o jurídiques i

l'avantprojecte de LQPP no hi preveu esmenes. La qüestió de com articular la futura LQPP i la LQFE sobre aquest tema també queda per determinar (per exemple, els membres i simpatitzants podran fer contribucions tant a la llista de candidats com al(s) partit(s) que la presenten). De nou, el GRECO només pot fer que animar Andorra perquè intensifiqui els treballs per considerar els diversos elements d'aquesta recomanació.

76. El GRECO conclou que la recomanació v s'ha aplicat parcialment.

Recomanació vi.

77. *El GRECO ha recomanat especificar en la reglamentació (i) els procediments per prendre en compte les diferents ajudes financeres i en espècie dels partits als seus candidats i, si escau, la inclusió dels imports corresponents en els comptes dels candidats; (ii) que totes les contribucions i les despeses hagin de passar, en la mesura que es pugui, pels administradors electorals i, per tant, pels comptes de campanya previstos a aquest fi.*

78. Les autoritats andorranes indiquen que l'obligació ja requerida per la llei [la LQFE] per a cada candidatura/llista de candidats d'obrir un compte de campanya particular i designar un administrador de campanya encarregat d'administrar aquest compte segueix l'objectiu de permetre controlar l'origen de les contribucions. Aquesta obligació serà fàcilment controlable, ja que la futura LQPP, que regularà el finançament dels partits, inclourà l'obligació de presentar els comptes.

79. El GRECO, pel que fa a la primera part de la recomanació, assenyala que l'avantprojecte de LQPP preveu que els partits polítics, en el futur, hauran de portar una comptabilitat que inclogui els ingressos i les despeses: no obstant això, el text podria guanyar si donés una llista general de les despeses i indiqués clarament les despeses electorals. D'altra banda, el GRECO recorda que la LQFE no fa cap esment sobre les contribucions i els suports directes o indirectes dels partits polítics als seus candidats entre les seves fonts de finançament (o, en casos extrems, en concepte de despeses electorals a càrrec del partit) i l'avantprojecte de LQPP no preveu, en aquesta fase, esmenar la LQFE a tal efecte. Quant a la segona part de la recomanació, el GRECO recorda que l'Informe d'avaluació havia remarcat que a la pràctica els partits polítics s'involucren indirectament en el finançament de la campanya dels seus candidats, fent-se càrrec principalment dels costos que hi estan vinculats, i que, alhora, es planteja la qüestió de saber si les contribucions dels partits s'han de tenir en compte en els comptes de campanya dels candidats i estar subjectes al límit de 6.000 euros aplicable a les donacions de persones jurídiques (o físiques - article 9 de la LQFE). El paràgraf 85 de l'informe també assenyalava que: *"la forma en què està dissenyat el mecanisme de finançament i de control i el fet que l'import de les ajudes públiques es pugui determinar fàcilment molt abans que es tanquin els comptes electorals poden incitar a que un partit en particular no declari totes les despeses (i, per tant, tampoc potser tots els ingressos) en la mesura en què puguin excedir l'import a reemborsar⁶. Diversos interlocutors han confirmat la rellevància dels temors de l'EEG."* El GRECO considera en conjunt que, si les autoritats nacionals no donen explicacions més detallades al respecte, l'avantprojecte de LQPP no pren prou en compte aquesta recomanació i, per tant, no podem parlar de millores, ni tan sols parcials.

⁶ "L'import de les ajudes es pot calcular fàcilment a partir de la proclamació dels resultats i els comptes s'han de presentar al TC [Tribunal de Comptes] entre els 60 i els 80 dies posteriors a les eleccions. Per consegüent, una llista de candidats es pot limitar en principi a incloure en els seus comptes de campanya despeses per l'import del reemborsament. L'EEG assenyala que això no és necessàriament una hipòtesi teòrica: de fet, per estrany que sembli, tots 8(!) comptes de campanya presentats per les diferents llistes (nacional i locals) d'un dels partits que es va presentar a les eleccions d'abril de 2009 inclouen imports de despeses iguals —amb menys d'un 1% aproximadament de variació— als imports dels reemborsaments públics atribuïbles a aquestes llistes."

80. El GRECO conclou que la recomanació vi no s'ha implementat.

Recomanació vii.

81. *El GRECO ha recomanat prendre les mesures adequades perquè els comptes de campanya de les llistes presentades per les coalicions reflecteixin de forma transparent la situació financera de cada candidat (o grup de candidats, si escau) d'aquestes llistes.*
82. Les autoritats andorranes són de l'opinió que la futura LQPP millorarà la transparència del finançament polític en general i, per tant, també aportarà millores en aquest punt.
83. El GRECO recorda que, tal com s'indica en l'Informe d'avaluació (paràgraf 86): "*Les llistes de candidats, a través del seu administrador electoral, estableixen i presenten oficialment els comptes de les campanyes. Si bé la qüestió de la designació d'un administrador comú a diverses llistes sembla un problema secundari (vegeu el paràgraf 36), per contra, sorgeixen problemes reals de transparència del fet que una proporció significativa de les llistes de candidats es presentin sota etiquetes que són en realitat les de les coalicions de diversos partits / formacions o d'aliances de formacions / partits —de vegades en associació amb candidats independents⁷: a) esdevé difícil d'atribuir a un determinat candidat o partit membre de la llista l'origen del finançament (incloses les contribucions personals, els prestataris, etc.); b) els beneficiaris d'aportacions eventuais privades ja no es poden identificar i ja no és possible dir qui dona suport a qui; c) un o més contribuents generosos sense ambició política real podrien ser inscrits com a candidats a la llista d'aliança d'un partit polític o d'una coalició existent (per aportar el seu suport i, possiblement, eludir els sostres de les donacions), abans de retirar la seva candidatura al cap i a la fi. Des del punt de vista de l'EEG, la transparència requereix poder identificar millor els comptes individuals dels membres d'una llista de coalició⁸.*" El GRECO assenyala que, en absència (de projectes) d'esmenes relatives a la LQFE en l'avantprojecte de LQPP, així com d'explicacions addicionals per part del Principat, no pot considerar que s'hagi donat curs a tenir en compte les preocupacions subjacents en aquesta recomanació.
84. El GRECO conclou que la recomanació vii no s'ha implementat.

Recomanació viii.

85. *El GRECO ha recomanat (i) obligar els partits/candidats a les eleccions a publicar les donacions individuals, el valor de les quals superi un cert llindar, juntament amb la identitat del donant; (ii) preveure, en la futura regulació sobre el finançament dels partits polítics, la publicació periòdica i oportuna dels comptes dels partits polítics, acompanyada de la identificació dels principals donants.*
86. Les autoritats andorranes indiquen que la LQPP inclourà, en principi, l'obligació de dipositar els comptes, però que, atesa la petita dimensió del país, la publicitat dels donataris (grans o petits) és difícil d'establir. No obstant això, tal com està redactat actualment l'avantprojecte de llei,

⁷ Les modalitats d'atribució del reemborsament de les despeses de campanya no ofereixen cap indicació de com es detallen els ingressos i les despeses respectives en el si d'una llista de coalició, atès que la subvenció pública es concedeix al conjunt d'una determinada llista i, per tant, són els seus components els qui es redistribueixen els imports en funció dels seus propis arranjaments interns.

⁸ Es podria preveure, per exemple, en el format dels comptes, subpartides pròpies a cada component o a cada candidat de la llista, abolir el propi principi dels comptes consolidats i exigir que cada candidat de la llista presenti els comptes, etc.

s'identificaran les donacions i seran objecte de control per part del Tribunal de Comptes i la identitat dels donataris es publicarà només en cas de procediment/petició judicial.

87. El GRECO pren nota de la informació aportada i constata que no s'ha donat curs (ni està previst que se'n doni) a la primera part de la recomanació, segons el que confirma la lectura de l'avantprojecte de LQPP que no preveu —per exemple— esmenar la LQFE per introduir un mecanisme de publicació dels “principals donants” en el marc del finançament de les campanyes electorals. Passa el mateix pel que fa a la segona part de la recomanació i a la identificació dels grans donants als partits polítics. Queda la qüestió de la futura publicació dels comptes dels partits polítics: aquesta tampoc està prevista formalment en l'avantprojecte de LQPP. Sembla raonable suposar que serà una conseqüència automàtica de la publicació dels possibles informes futurs de control del Tribunal de Comptes sobre els comptes anuals dels partits polítics (vegeu més endavant el desenvolupament que se'n fa en l'apartat sobre la recomanació ix), com és el cas fins ara amb els comptes de campanya. Però això no és més que una simple presumpció sobre la qual —a falta de dades pertinents per part d'Andorra— el GRECO no pot basar la seva apreciació sobre la implementació d'aquesta recomanació. Per ara, el GRECO només pot constatar l'absència de desenvolupament tangible a tal efecte.
88. El GRECO conclou que la recomanació viii no s'ha implementat.

Recomanació ix.

89. *El GRECO ha recomanat d'establir un mecanisme de control del finançament de les campanyes electorals i —en el marc de les modificacions futures— dels partits polítics que sigui tan independent dels partits polítics com sigui possible i dotat de l'autoritat i dels mitjans necessaris per exercir un control substancial i adequat.*
90. Les autoritats andorranes indiquen que la redacció actual de l'avantprojecte de LQPP preveu en la seva redacció actual el deure dels partits de presentar anualment els comptes al Tribunal de Comptes (TC), i ja sent aquesta la institució encarregada d'examinar els comptes de campanya presentats pels (per les llistes de) candidats. Les autoritats consideren que aquesta serà una manera efectiva de garantir la transparència del finançament polític. També assenyalen que el TC és totalment independent dels partits polítics com a organisme responsable de controlar el finançament dels partits polítics i de les campanyes electorals. Aquesta institució té el seu propi pressupost aprovat per la llei pressupostaria estatal. També disposa de personal designat seguint les condicions previstes per la llei (Llei del Tribunal de Comptes).
91. El GRECO pren nota de la informació presentada i remarca que es tracta d'una recomanació de particular importància. Recorda la constatació i l'anàlisi realitzades en l'Informe d'avaluació (paràgraf 90), que assenyalava principalment el problema de la superposició entre el control de la Comissió Electoral (CE) i el del TC —ambdós realitzen un control essencialment formal, poc estès i poc eficaç—, però també la dependència del TC en relació amb el Parlament (el qual aprova formalment la seva tasca de control).
92. El GRECO observa que l'avantprojecte de LQPP sembla voler conferir certa eficàcia al futur control dels comptes que els partits polítics li hauran de presentar anualment abans de l'1 d'abril. La redacció actual de l'article 33 preveu de fet un control de tots els comptes (inclosos els ingressos de fonts privades) amb la finalitat d'identificar qualsevol irregularitat formal, econòmica o comptable. Podrà sol·licitar explicacions al partit en qüestió i recomanar-li les mesures que ha d'adoptar, i iniciar els procediments disciplinaris que poden donar lloc a sancions (vegeu la

recomanació x següent), inclòs en cas d'obstrucció i de negativa a cooperar en la tasca del TC. El GRECO també assenyala que, entre les disposicions addicionals, es proposen esmenes per enfortir la supervisió dels comptes de campanya de les candidatures i dels partits polítics, i amb vistes a modificar l'article 12 de la LQFE, perquè el Parlament ja no hagi d'aprovar en el futur el projecte d'informe del TC sobre el control dels comptes de campanya. Pel que fa als informes dels comptes anuals dels partits, el projecte d'article 33 de la LQPP està redactat de manera que també en aquest cas el TC exerceix el seu control sense l'aprovació de les seves conclusions per part del Parlament (i, per tant, de les pròpies formacions polítiques), fins i tot també per a l'exercici de la potestat disciplinària que correspondria, per tant, al TC en "mà pròpia". Tot això va, sens dubte, en la línia d'aquesta recomanació, però es tracta, de nou, d'avantprojectes de disposicions que encara s'han de polir i acabar. El GRECO aprofita l'ocasió per recordar que cal revisar la relació entre el control de la Comissió Electoral (limitat i ineficaç a la pràctica) i el del TC, als efectes de la LQFE.

93. El GRECO conclou que la recomanació ix s'ha aplicat parcialment.

Recomanació x.

94. *El GRECO ha recomanat completar la legislació amb sancions eficaces, proporcionades i dissuasives aplicables als diversos incompliments (inclús per part dels donants) de la regulació sobre el finançament de les campanyes electorals i, en un futur pròxim, de la del finançament dels partits polítics.*
95. Les autoritats andorranes indiquen que l'avantprojecte de la LQPP conté un capítol dedicat a les infraccions i a les multes, amb un sistema de sancions que combina tant mesures administratives com també penals.
96. El GRECO pren nota de les disposicions en qüestió contingudes en els articles del 33 al 37 de l'avantprojecte de la LQPP presentat per les autoritats andorranes. L'esquema proposat permet principalment sancionar diverses infraccions relatives a les donacions privades, a les normes en matèria de manteniment de comptes, a les normes relatives a la presentació dels comptes o qualsevol altra violació de les normes sobre el finançament polític. Per això, el projecte d'article 35 paràgraf 1(e) fa referència a tot el capítol relatiu a les obligacions i a les modalitats de finançament⁹. Les sancions varien en funció dels casos i van des d'una multa del doble al triple de la donació, fins a multes que oscil·len entre el 1.000 i els 100.000 euros. Són aplicables a qualsevol persona física o jurídica concernida, i la responsabilitat del partit o d'un o diversos dels seus membres es pot veure compromesa segons el cas. La mesura es pronuncia de resultes d'un procediment disciplinari dut a terme pel TC, amb la possibilitat d'apel·lar davant del Tribunal Superior d'Andorra, i es fixa un termini de prescripció de dos anys per a l'acció del TC. Aquest també podrà transmetre a la Fiscalia qualsevol assumpte que presenti indicis de comportament delictiu. Aquestes diferents propostes, que encara s'ha de finalitzar ni aprovar, van clarament en línia amb aquesta recomanació, sobretot perquè les disposicions finals preveuen —com s'ha indicat anteriorment en l'apartat 92— ampliar el sistema de control del compliment de les normes sobre el finançament que conté la LQFE (el GRECO haurà d'examinar amb més detall l'articulació entre ambdós mecanismes quan hi hagi explicacions disponibles).
97. El GRECO conclou per ara que la recomanació x s'ha aplicat parcialment.

⁹ De fet, el capítol IV (el text examinat pels ponents indica erròniament el capítol III).

III. CONCLUSIONS

98. **Tenint en compte el que s'acaba d'esmentar, el GRECO conclou que Andorra ha implementat o tractat satisfactòriament només tres de les vint recomanacions contingudes en l'Informe d'avaluació del Tercer Cicle.** Dotze de la resta de recomanacions han estat, tanmateix, implementades parcialment i cinc recomanacions no s'han implementat fins ara. Pel que fa al Tema I - Incriminacions, les recomanacions i, ii i iv s'han implementat de forma satisfactòria, les recomanacions iii, v, vi, vii, viii i ix s'han implementat parcialment i la recomanació x no s'ha implementat. Quant al Tema II - Transparència del finançament dels partits polítics, les recomanacions i, ii, iii, v, ix i x s'han implementat parcialment i les recomanacions iv, vi, vii i viii no s'han implementat.
99. Pel que fa a les incriminacions, Andorra ha fet una sèrie de millores recomanades per l'Informe d'avaluació de maig de 2011, en virtut de les esmenes legislatives que van entrar en vigor el novembre de 2012. Així, doncs, l'avantatge indegut ara pot presentar-se sota qualsevol forma i no ser necessàriament econòmic, el concepte de tercer beneficiari i la corrupció indirecta s'han introduït i la corrupció de membres d'assemblees estrangeres ja està tipificat ara com a delictes. També s'han identificat millores parcials en relació amb la tipificació de la corrupció d'àrbitres i jurats —al país li manca encara ratificar el Protocol addicional al Conveni penal, fet que hauria de ser una formalitat—. Andorra, però, segueix utilitzant el seu dret de reserva respecte als delictes de corrupció en el sector privat i el tràfic d'influències, i la possible harmonització d'aquests delictes amb el Conveni penal no ha estat estudiada amb claredat en els seus diversos aspectes. També serà necessari que el país torni a examinar una sèrie de qüestions, com les relatives a la jurisdicció extraterritorial de les seves autoritats judicials o a les condicions d'ús de l'exempció de responsabilitat extreta del mecanisme de veritable penediment.
100. Quant a la transparència del finançament dels partits polítics, el GRECO assenyala que hi ha una voluntat de reforma en línia amb el que s'esperava en l'Informe d'avaluació i que s'està desenvolupant un avantprojecte de llei anomenada "Llei qualificada dels partits polítics". El seu objectiu és regular per primera vegada l'existència i l'activitat dels partits polítics, incloent el seu finançament, i, per tant, completar el dispositiu embrionari que preveu la llei qualificada del finançament electoral (que s'aplica només a aquest àmbit molt precís). Malgrat la seva fase de redacció encara precoç, el primer text presentat per Andorra deixa entreveure una sèrie de millores que mereixen ser recolzades clarament: es refereixen principalment a la regulació de les diverses fonts de finançament utilitzades pels partits i a la supervisió dels comptes anuals, amb un reforç del paper del Tribunal de Comptes sobre la matèria. És clar, però, que moltes preguntes no han estat encara prou debatudes: en particular afecten la pròpia submissió dels partits polítics a la futura regulació o fins i tot l'harmonització i l'articulació entre ambdós textos esmentats anteriorment. Cal aclarir encara més altres aspectes, per exemple en relació amb la publicació anual dels comptes dels partits. El GRECO insta fortament el país a completar les reformes proposades, però també a intensificar la reflexió sobre les qüestions pendents i sobre les que semblen ser problemàtiques, com ara la publicació dels noms dels principals donants en el futur, la qual cosa és un element important en vista de la transparència general del finançament polític.
101. En vista de la informació continguda en els paràgrafs anteriors, el GRECO assenyala que, malgrat un resultat dèbil en conjunt, Andorra ha estat capaç de demostrar que hi havia en curs reformes substancials i que permeten, potencialment, assolir un nivell suficient de compliment amb les recomanacions pendents en els propers 18 mesos. Igualment, el GRECO conclou que el

baix nivell actual de compliment de les recomanacions no és “globalment insuficient” en el sentit de l'article 31, paràgraf 8.3 del Reglament interior del GRECO. Anima el Principat d'Andorra a intensificar els seus esforços per implementar les recomanacions pendents. Convida el cap de la delegació andorrana a presentar-li un informe sobre com avança la implementació de les recomanacions pendents (és a dir, les recomanacions iii, v, vi, vii, viii, ix i x pel que fa al Tema I, i les recomanacions de la i a la x del Tema II) des d'ara fins al 30 d'abril de 2015 a més tardar).

102. Finalment, el GRECO convida les autoritats andorranes a autoritzar, com abans millor, la publicació d'aquest informe, traduir-lo a la llengua nacional i fer pública aquesta traducció.